

Кардинал Любомир Гузар

ОСНОВИ ПРАВИЛЬНОЇ, МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

*Високоповажний пане ректоре,
шановна громадо!*

Передусім хочу сердечно подякувати за можливість знову бути з вами. Це для мене велика честь і водночас нагода багато чому навчитися. Тема мого виступу – «Основи правильної, моральної поведінки». Відразу наголошу на слові «моральна». Що маю на думці? Йдеться не про якесь магічне слово, що приховує в собі велику таємницю. Якщо популярно пояснити, то «моральне» в нашому житті – це те добро, яке ми маємо робити. Наша поведінка є моральною тоді, коли ми чинимо добро. І навпаки, поведінка є неморальною, чи аморальною, коли ми свідомо робимо щось погане або поводимося, не розрізняючи добра і зла.

Як розпізнати добро? Це дуже важлива річ, бо якщо ми не знатимемо, що є добрим, то не зможемо його робити. Розгляну це з релігійної точки зору. Говоритиму про християнську традицію, хоча багато з того, що скажу, буде стосуватися і інших великих релігій.

Ми є Божими створіннями. Господь Бог дав нам життя, таланти та інші дари. Разом із тим Він залишив нам своє навчання, як ми повинні поводитися. Що це за навчання? Для нас це дуже важливо, ми хотіли б зробити для Бога щось добре, проте не знаємо як, бо не бачимо Його, не маємо нагоди з Ним поспілкуватися, як з іншою людиною. Проілюструю це на прикладі матері. Як ми можемо зробити добро своїй мамі? Кожен із нас знає свою матір, живе разом із нею, є близьким до неї. Ми маємо нагоду її бачити, як вона поводить себе, чути про її бажання тощо. Тому нам не важко здогадатися, як зробити своїй мамі приємність, і то не тільки в день народження чи іменин, але щодня. Можна, приміром, зірвати квітку, принести мамі й сказати: «Мамо, це для тебе», – знаючи, що вона буде тим тішитися. Отже, нас не потрібно вчити, як любити рідну матір.

Коли мова йде про Бога, то тут трохи важче. Адже ми не маємо такого контакту, як зі своєю матір`ю. Ми знаємо, що Господь Бог милостивий, що Він нас любить, бо інакше ми б не існували. Та як показати свою любов до Нього? Є два способи, як можна про це дізнатися. Перший спосіб – від самого Бога. Він каже нам, як ми маємо Його любити, як можемо довести Йому свою любов: «Якщо будете виконувати мої заповіді, то покажете, що любите Бога». А все те, чого очікує він нас Господь, викладено у Святому Письмі, у Божому об`явленні та навчанні Церкви.

Є ще другий спосіб це зрозуміти. Як читаємо у Святому Письмі, Господь Бог вивів вибраний ізраїльський народ із єгипетської неволі та провадив його до обіцяної землі. Дорогою об'явився йому на горі Синай і сказав: «Я буду вашим Богом, а ви будьте моїм народом». Разом із тим Господь дав людям певні правила поведінки, десять Заповідей Божих і ще інші вказівки, які пізніше Ісус Христос об'єднав у дві – «любити Бога» і «любити ближнього», тобто робити тільки те, що виявляє любов до Бога і ближнього.

Отже, віруючій людині легко зрозуміти, як поводитися, щоб робити добро: треба чинити все на славу Божу чи для добра ближнього. Це моральна, правильна поведінка. Однак тут постає проблема, оскільки не всі люди є віруючими (йдеться не про нехристиян, але взагалі про невіруючих). Як вони мають зрозуміти, що таке правильна, моральна поведінка?

Мені пощастило, що сьогодні я виступаю після академіка Мирослава Поповича, бо він вже дав відповідь на це запитання. Невіруючій людині, яка не знає Божого об'явлення, Божої волі, Господь Бог дав інший засіб – філософію. Предметом філософії впродовж віків є те, щоби пізнати, що становить добру, правильну, моральну поведінку. Ми вивчаємо думки велетнів філософії – Сократа, Платона, Аристотеля та інших, і знаємо, що майже всі вони намагалися відповісти на запитання, як бути добрим, як чинити добро.

Який зв'язок між релігійним і філософським знанням, чи не суперечать вони одне одному? Ні, вони доповнюють одне одного. Дуже часто філософія допомагає нам краще зрозуміти Боже об'явлення (це, іншими словами, богослов'я). І Боже об'явлення нам допомагає встановити філософську правду.

Однак є ще третя група людей, які ані не вірять, ані не чули і не знають нічого про філософію, про правила моральної поведінки. Чи мають вони якусь вказівку? Так, Господь Бог і про них подбав. У серці кожної людини є такий голос, який ми називаємо «сумління», або «совість». Цей голос ще перед тим, як ми збираємося щось зробити, заохочує нас до того, щоб зробити щось добре, або остерігає нас, кажучи: «Те, що ти хочеш зробити, погано». Отже, навіть людина, позбавлена богословської, релігійної чи філософської підготовки, не може сказати: «Я не знаю, що добре». Кожний знає, бо має сумління. Правда, є люди, які стараються приглушили голос свого сумління, не слухати його, заперечувати його, але він раніше чи пізніше гучно відлунює.

Яке завдання батьків, вчителів, духовенства у вихованні дитини? Безумовно, навчити її, що добре, а що – погане. А ще дуже важливо заохотити її до того, щоб вона не тільки знала, а й робила добро. Тут доречно згадати слова Наполеона, що виховання дитини починається за двадцять років перед її народженням. Полководець мав на думці те, що мати, батько, родинне коло – це є перше вогнище, в якому дитина починає пізнавати світ і в якому її заохочують до здійснення добра. Виховання – це процес не тільки перших трьох чи п'яти років життя людини, це процес, який триває під час навчання в школі, університеті і до кінця життя. Людина повинна замислюватися над своєю поведінкою і бажати робити те, що є добрим. Дякую за увагу.